

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Amor
TOWLES

UN
GENTLEMAN
LA
MOSCOVA

Traducere din limba engleză
DANA IONESCU

NEMIRA

Cuprins

Cartea întâi	15
1922. Ambasador.....	17
Anglican la țarm.....	30
Aranjament	44
Apariție	53
Acum.....	64
Aici, pe-aici.....	71
Adunare.....	84
Arheologii	99
Așteptare	113
Cartea a doua	135
1923. Actriță, apariție, stupină	137
<i>Addenda</i>	161
1924. Anonimitate.....	164
1926. <i>Adieu</i>	182
Cartea a treia.....	209
1930	211
Arta lui Arachne	213
Aranjament de după-amiază	234
Alianță.....	249
Absint.....	261

<i>Addenda</i>	278
1938. Apariție neprevăzută.....	280
Ajustări.....	289
Ascensiune, coborâre	302
<i>Addenda</i>	331
1946	332
Antichități, antiteză, accident	337
<i>Addenda</i>	379
Cartea a patra.....	383
1950. <i>Adagio, andante, allegro</i>	385
1952. America	405
1953. Apostoli și apostoli	423
Cartea a cincea	449
1954. Aplauze și aclamații	451
Adversarii lui Ahile.....	462
<i>Arrivederci</i>	469
A fi om în toată firea.....	477
Anunț	484
Anecdote	494
Asociere.....	502
Adversari la arme (și o iertare)	507
Apoteoze	520
În loc de încheiere.....	533
Apoi... ..	535
Abrupt.....	545

1922

Ambasador

La ora șase și jumătate, pe 21 iunie 1922, când l-au escortat pe Conte Aleksandr Ilici Rostov în Piața Roșie prin porțile Kremlinului, era minunat și frig. Îndreptându-și umerii fără să se oprească din mers, Conte a tras aer în piept așa cum tragi aer în piept după ce ai înotat. Cerul avea exact albastrul acela pentru care fuseseră pictate cupolele de la Biserica Sf. Vasile. Nuanțele lor de roz, verde și auriu sclipeau ca și cum singurul țel al unei religii ar fi fost să-și premărească Divinitatea. Parcă până și fetele bolșevice care cleveau în dreptul vitrinelor de la Magazinul de Stat se îmbrăcaseră să sărbătorească ultimele zile de primăvară.

– Bună ziua, om bun! i-a strigat Conte lui Fiodor, la marginea pieții. Văd că anul acesta s-au copt devreme murele!

Și, fără să aștepte răspunsul vânzătorului de fructe nedumerit, a pornit imediat mai departe, cu mustățile pomădate, desfăcute ca niște aripi de pescăruș. Trecând

prin Poarta Învierii, s-a întors cu spatele la liliacul din Grădinile Aleksandr și s-a îndreptat spre Piața Teatrului, unde se afla Hotelul Metropol în toată gloria lui. Când a ajuns la intrare, i-a făcut cu ochiul lui Pavel, paznicul de după-amiază, și s-a întors cu o mână întinsă spre cei doi soldați din spatele lui.

– Vă mulțumesc că m-ați adus în siguranță, domnilor. De-acum prezența dumneavoastră nu-mi va mai fi necesară.

Ei i-au întors privirea amândoi, nevoiți să se uite în sus prin fireturile de la cască, Contele având în înălțime, ca alte zece generații de bărbați din familia Rostov, cel puțin 1,80 metri.

– Hai! i-a răspuns cel mai obraznic, cu mâna pe trăgaciul de la pușcă. Trebuie să te ducem până în cameră.

În hol, Contele a făcut un gest larg cu mâna, ca să-i salute în același timp și pe imperturbabilul Arkadi (care era la recepție), și pe dulcea Valentina (care ștergea de praf o statueta). Deși îi mai salutase așa de nu știu câte ori, amândoi s-au holbat la el cu ochii ieșiți din orbite. La o astfel de primire te poți aștepta când ajungi la un dineu fără pantaloni.

Trecând pe lângă tânăra care avea o feblețe pentru galben și care acum citea o revistă în scaunul ei preferat din hol, s-a oprit brusc în fața palmierului ca să i se adreseze escortei:

– Domnilor, cu ascensorul sau pe scări?

Soldații s-au uitat întâi unul la altul, după aceea la el, apoi din nou unul la altul, din câte se pare neputând să se hotărască.

Cum să te aștepti să învingă pe câmpul de luptă, se întreba Contele câtă vreme soldatul nu e în stare să se hotărască nici măcar dacă să urce la primul etaj ori nu?

– Pe scări, a hotărât el în numele lor, după care a început să urce câte două trepte o dată, cum făcea încă din studenție.

La etajul trei, a luat-o pe coridorul cu covor roșu până la apartamentul lui – un dormitor, o sală de baie, o cameră de zi și un salon impresionant, cu ferestre înalte de aproape doi metri și jumătate, care dădeau spre teii din Piața Teatrului. Și acolo îl aștepta mojiția zilei. Căci în fața ușilor deschise de la aceste încăperi se aflau căpitanul gărzilor împreună cu Pașa și Petia, hamalii hotelului. La privirea Contelui, cei doi flăcăi au răspuns cu o privire stânjenită, căci era limpede că primiseră o misiune care nu le făcea nicio plăcere.

– Ce înseamnă toate astea, căpitane? i s-a adresat Conte.

Căpitanul, parcă ușor surprins de întrebare, era om cu experiență și avea stăpânire de sine.

– Am venit să vă conduc la locuința dumneavoastră.

– Locuința mea *este* aici.

– Nu mai este, mă tem, i-a replicat căpitanul, cu un foarte vag zâmbet.

Lăsându-i în urmă pe Pașa și pe Petia, căpitanul i-a condus pe Conte și pe cei doi care îl păzeau la o scară de serviciu ascunsă sub o ușă oarecare din inima hotelului. Din cinci în cinci trepte, scara slab luminată se răsucea abrupt, ca într-o clopotniță. Au urcat trei șiruri de trepte în spirală, până la o ușă care dădea într-un coridor îngust, ce deservea o sală de baie și șase dormitoare ca niște chilii de călugăr. Inițial, podul fusese construit ca să-i adăpostească pe majordomii domnilor și pe slujnicele doamnelor care stăteau la Metropol, însă când moda de a călători însoțiți de servitori a apus, camerele nefolosite au ajuns la cheremul urgențelor de tot felul,

devenind un soi de locuri pentru depozitat chereștea, mobilă stricată și alte dărăpănături.

Re Mai devreme în ziua aceea scosese tot din încăperea cea mai apropiată de scară, unde lăsaseră doar un pat din fier forjat, un birou cu trei picioare și un deceniu de praf. În colțul de lângă ușă era un dulăpior care aducea mai degrabă cu o cabină telefonică, trântit acolo ca și cum s-ar fi răzgândit cineva. Mulându-se pe forma acoperișului, tavanul se înclina treptat începând din dreptul ușii, astfel încât în dreptul peretelui exterior Conte nu putea sta în picioare decât acolo unde o lucarnă se întâlnea cu o fereastră cât o tablă de șah.

Când cei doi soldați se uitau îngâmfați din coridor, bunul căpitan a explicat că a chemat hamalii ca să-l ajute pe Conte să mute cele câteva obiecte care aveau să stea în noua lui locuință.

– Și restul?

– Devine proprietatea Poporului.

Deci asta e jocul lor, s-a gândit Conte.

– Foarte bine.

S-a întors pe scara îngustă, cu cei doi paznici grăbindu-se după el, cu puștile lovindu-li-se de perete. La etajul al treilea, a intrat pe hol și s-a dus în apartamentul lui, unde cei doi hamali l-au privit cu ochi îndurerați.

– E în ordine, i-a liniștit el și a început să le arate diverse: Asta. Aia. Alea. *Toate* cărțile.

Printre obiectele pentru noua sa locuință, a ales două scaune cu spătar înalt, măsuța de cafea orientală, care fusese a bunicii lui și serviciul ei preferat de farfurii de porțelan. A luat cele două veioze de abanos și portretul surorii sale Elena, pictat de Serov în 1908, în timpul unei scurte șederi la Ceasul Leneș. N-a uitat geamantanul de piele făcut special pentru el de Asprey, la Londra, pe care bunul lui prieten Mișka îl botezase, atât de inspirat, Ambasadorul.

Cineva fusese atât de amabil, încât îi trimisese în dormitor cuferele de călătorie. Așa că, în timp ce hamalii cărau toate acestea, a umplut cufărul cu haine și obiecte personale. Observând că paznicii sunt cu ochii pe cele două sticle de coniac de pe consolă, le-a strecurat și pe ele în bagaj. După ce au dus sus cufărul, a arătat în sfârșit spre birou.

Cei doi hamali, care deja își șifonaseră uniformele bleu de la atâta opintea, l-au apucat de colțuri.

- Da' are o tonă, i-a zis unul celuilalt.

- Pentru un rege, un castel e o fortificație, a comentat Contele. Pentru un domn, un birou e o fortificație.

În vreme ce hamalii se chinuiau cu biroul pe hol, ceasul bunicului Rostovilor, sortit să fie lăsat în urmă, a bătut tânguitor ora opt. Căpitanul se întorsese de mult la postul lui, iar soldații, a căror atitudine războinică se transformase în plictiseală, se sprijineau acum de zid, lăsând scrumul de la țigări să cadă pe parchet, în timp ce în salonul mare se revărsa toată lumina solstițiului de vară de la Moscova.

Mâhnit, Contele s-a apropiat de ferestrele din colțul de nord-vest al camerei. Oare câte ceasuri petrecuse în fața lor? Oare în câte dimineți îi urmărise, îmbrăcat în halat, cu cafea în mână, pe nou-sosiții de la Sankt-Petersburg cum coboară din taximetrele lor, istoviți după drumul de noapte cu trenul? Oare de câte ori privise, în primele zile de iarnă, zăpada coborând din cer, în timp ce o siluetă singuratică, scundă și îndesată, trecea pe sub un felinar de stradă? Chiar în clipa aceea, la marginea de nord a pieței, un june ofițer din Armata Roșie urca grăbit-foc scara de la Balșoi Teatr, după ce ratase prima jumătate de oră din spectacolul care se juca în seara aceea.

Amintindu-și că în tinerețe el însuși prefera să ajungă la teatru *entr'acte*, a zâmbit. După ce spunea întruna la English Club că nu mai stă decât la un pahar, stătea la trei pahare. Apoi, sărind în trăsura care îl aștepta,

străbătea orașul, urca legendarele trepte și, exact ca junele de acum, se strecura pe ușile aurite. Balerinele dansau grațioase pe scenă, iar el șoptea *excusez-moi*, croindu-și drum spre locul lui obișnuit, în al douăzecilea rând, cu vedere privilegiată la doamnele din loje.

Să ajungi târziu, se gândea oftând. Ce delicatețe a tinereții!

După aceea s-a întors și a început să se plimbe prin camere. Mai întâi, a admirat dimensiunile generoase ale salonului și cele două candelabre. A admirat panourile pictate din mica sufragerie și mecanismul elaborat, din alamă, care acționa în siguranță ușa dublă de la dormitor. Pe scurt, a cântărit interiorul ca un potențial cumpărător care vede pentru prima dată încăperile. Ajuns în dormitor, s-a oprit în fața mesei placate cu marmură, pe care se aflau niște ciudățenii. A luat de acolo o foarfecă ținută la mare preț de sora lui. În formă de egretă, cu cele două părți lungi, din argint, reprezentând ciocul păsării și cu șurubelul de aur de la pivot reprezentând ochiul ei, foarfeca era atât de delicată, că abia îi intrau degetele prin cele două orificii.

Uitându-se dintr-un capăt în celălalt al apartamentului, a făcut repede un inventar al lucrurilor pe care avea să le lase în urmă. Obiectele personale, piesele de mobilier, acele *objets d'art* pe care le adusese aici acum patru ani erau deja rodul unei cercetări de mare profunzime. Căci, aflând despre executarea Țarului, părăsise imediat Parisul. În douăzeci de zile străbătuse șase țări, trecuse pe lângă opt batalioane luptând sub cinci drapeluri diferite și în cele din urmă ajunsese la Ceasul Leneș pe 7 august 1918, doar cu un rucsac în spate. Deși la țară stătea să izbucnească răzmerița și gospodăria era dată peste cap, bunica lui, Contesa, era calmă ca de obicei.

– Ce bine că ai venit, Sașa! i-a zis, fără să se ridice de pe scaunul ei. Sigur ești mort de foame. Te rog să luăm ceaiul împreună. amenii și cărți

Când i-a explicat că trebuie să plece din țară și cum i-a aranjat plecarea, Contesa a înțeles că nu au de ales. A înțeles că, deși toți servitorii din slujba ei sunt gata s-o urmeze, nu poate să ia cu ea decât doi. A înțeles și de ce nepotul ei, singurul ei moștenitor, pe care-l crescuse de la zece ani, nu avea s-o însoțească.

Când avea șapte ani, Contelesse mănecase o bătaie zdravă la o partidă de dame, fiind înfrânt de un băiat de prin împrejurimi, fapt care, se pare, se soldase cu lacrimi, cu blesteme și cu piese de joc împrăștiate de podea. Pentru lipsa lui de spirit sportiv, fusese aspru pus la punct de tatăl lui, care-l trimisese la culcare fără să mai ia masa de seară. Numai că, tocmai când strângea nefericit pătura în brațe, apăruse în vizită bunica. Așezându-se la piciorul patului, Contesa își exprimase o oarecare compasiune.

– Despre înfrângere, nimic plăcut de zis, începuse ea, iar băiatul lui Obolenski e o pacoste. Dar, pentru Dumnezeu, de ce să-i dai satisfacție, Sașa, dragul meu?

În acest spirit se despărțise de bunica lui fără lacrimi, pe docurile de la Peterhof. După aceea Contelesse se întorsese la domeniul familiei să tragă obloanele.

Se îngrijise să se curețe iute coșurile sobelor și cămărilor și să se acopere mobila. Familia parcă urma să se întoarcă la Sankt-Petersburg în perioada aceea din an, numai că dăduseră drumul câinilor din cuști și cailor din grajduri, așa cum le dăduseră și servitorilor, eliberându-i de treburile lor. Apoi, după ce umpluseră o singură căruță cu câteva dintre cele mai bune piese de mobilier ale familiei Rostov, Contelesse închisese ușile și plecase la Moscova.

Ciudat! se gândea el, gata să renunțe la apartament. Încă de mici trebuie să învățăm să ne luăm rămas-bun de la familie și de la prieteni. Ne conducem la gară

părinții și frații. Ne vizităm verișorii, mergem la școli, ne înrolăm în regimente. Ne căsătorim, ne ducem în străinătate. Una dintre experiențele din viața omului e că tot timpul strângem pe câte cineva de umeri, îi urăm toate cele bune, consolându-ne cu gândul că o să primim vești de la omul acela cât de curând.

Însă e mai puțin probabil ca experiența să ne învețe să ne luăm *adieu* de la obiectele pe care le îndrăgim cel mai mult. Și dacă ne-ar învăța? Nu ne-ar face plăcere. Fiindcă obiectele acelea ne-ar deveni apoi mai dragi decât prietenii. Le cărăm dintr-un loc în altul, ceea ce e adesea destul de scump și de incomod. Le ștergem de praf, le lustruim, îi muștruluim pe copiii care se joacă prea grosolan cu ele ori pe lângă ele – și în tot acest timp, grație amintirilor, ele devin din ce în ce mai însemnate. Chiar în dulapul acesta, ne place să ne aducem aminte, ne ascundeam în copilărie. Sfeșnicele acestea de argint împodobeau masa în ajun de Crăciun. Cu batista aceasta ne-a șters ea o dată lacrimile de pe față *et caetera*. Până ne închipuim că obiectele acestea păstrate cu grijă ne-ar putea aduce o adevărată alinare, în lipsa unei companii pe care am pierdut-o.

Dar, desigur, un lucru e doar un lucru.

Și astfel, strecurând în buzunar foarfeca surorii sale, s-a mai uitat o dată la obiectele de familie pe care le lăsa în urmă, apoi și le-a scos de la inimă pentru totdeauna.

Peste o oră, când a sărit de două ori pe salteaua nouă ca să poată identifica sunetul de la arcurile patului (*sol diez*), a măsurat din ochi mobila înghesuită de jur împrejurul lui și și-a amintit că în tinerețe tânjise să meargă în Franța cu vaporul cu aburi și la Moscova cu vaporul de noapte.

Și de ce tânjise după asemenea călătorii?

Pentru cabinele și cușetele lor atât de mici!

Ce mai minune fusese să descopere masa care se strângea și dispărea fără urmă! Și sertarele de la pat! Și veiozele din perete, la lumina cărora puteai să citești! Dimensiunea practică a obiectelor era ca o muzică în mintea unui om tânăr. Era dovada existenței unui scop precis și promisiunea unei aventuri. Astfel trebuie să fi fost cabina căpitanului Nemo când s-a scufundat douăzeci de mii de leghe sub mare. Și nu-i așa că orice băiețel un pic isteț ar da bucuros o sută de nopți petrecute la palat pe o noapte petrecută pe *Nautilus*?

Ei bine. În sfârșit, iată-l aici!

În plus, cum jumătate din camerele de la etajul doi erau folosite temporar de bolșevici pentru a bate neobosiți la mașină directive, cel puțin la etajul șase se putea auzi omul gândind¹. Contele s-a oprit și s-a lovit cu capul de tavan.

– Așa, a replicat.

Dând la o parte unul dintre scaunele cu spătar înalt și punând în pat veiozele de abanos, a deschis geamantanul. Mai întâi, a luat fotografia Delegației și a pus-o pe birou, unde îi era locul. Apoi a scos cele două sticle de coniac și ceasul tatălui său, care suna de două ori. Dar, când a așezat pe birou lornieta bunicii, i-a atras atenția un fâlfâit la ferestruică. Deși fereastra era de dimensiunile unei invitații la cină, a văzut că pe rama de aramă din exterior aterizase un porumbel.

¹ De fapt, Iacob Sverdlov, primul președinte al Comitetului Executiv Central, încuiase comisia care lucra la proiectul de Constituție chiar în apartamentul aflat sub cel în care locuia Contele, jurând că nu le dă cheia până nu-și termină treaba. Așa se face că mașinile de scris au zumzăit toată noaptea până s-a elaborat documentul istoric prin care li se garantau tuturor rușilor dreptul la conștiință (Articolul 13), libertatea de expresie (Articolul 14), libertatea de adunare (Articolul 15) și libertatea de a li se revoca oricare dintre aceste drepturi, dacă „sunt folosite în detrimentul revoluției socialiste“ (Articolul 23)!

libris .RO

– Bună! i-a zis. Ce amabil din partea duminică să treci pe-aici!

Re Porumbelul i-a aruncat o privire fermă, cu un aer de proprietar. După care a râcnit cu ghearele și a dat iute cu ciocul în geam, de mai multe ori.

– A, da, a recunoscut Conte. Spui dumneata ceva.

Chiar când să-i explice noului vecin motivul sosirii lui neașteptate, s-a auzit pe hol cineva dregându-și glasul delicat. Fără să se întoarcă, și-a dat seama că e Andrei, *maitre* la Boiarski, că el obișnuia să-și facă simțită prezența în felul ăsta.

Dând din cap spre porumbel, în semn că-și vor relua în scurt timp discuția, și-a încheiat nasturii de la haină și s-a întors, însă pentru a constata că Andrei nu venise singur în vizită: în dreptul ușii se înghesuiau trei angajați ai hotelului.

Andrei, cu ținuta lui perfectă și cu mâinile lui lungi, competente; Vasili, inconfundabilul *concierge* de la hotel; și Marina, sfioasa încântare cu un ochi alunecos, camerista recent ridicată la rang de croitoreasă. Chipurile tuturor etalau aceeași privire uluită pe care o observase la Arkadi și la Valentina acum câteva ceasuri, așa că, în cele din urmă, Conte și-a dat seama: Când plecase de dimineață, crezuseră cu toții că n-o să se mai întoarcă niciodată. Răsărise de după zidurile Kremlinului cum răsare un aviator din epava unui avion prăbușit.

– Dragii mei prieteni, le-a spus el, sunteți fără îndoială curioși cu privire la evenimentele zilei. Cum poate știți, am fost invitat la Kremlin pentru un *tête-à-tête*. Acolo, mai mulți ofițeri ai regimului la putere, cu barbișonul aferent, au hotărât că, pentru crima de a mă fi născut aristocrat, trebuie să fiu condamnat să-mi petrec restul zilelor... în acest hotel.